

III. Finansal Sistemin Taşıdığı Risklerin Gelişimi

Gerek uluslararası gerekse ulusal gelişmeler dikkate alınarak bankacılık sektörünün taşımakta olduğu riskler değerlendirildiğinde, 2014 yılı ilk yarısı itibarıyla genel kredi kalitesinde kayda değer bir değişimin olmadığı, olası likidite şoklarına karşı sektörün yeterli likidite tamponuna sahip olduğu ve faiz riskine olan duyarlılığın da azalmakta olduğu değerlendirilmektedir. Ancak, yakın izlemedeki kredilerin yıllık büyüme hızının ve bazı kredi türlerinde TGA oranlarının artmaya başlaması, kredi riskinin finansal istikrar açısından yakın takibini gerekli kılmaktadır. 2008 küresel krizinde yaşanan dalgalanmalar esas alınarak oluşturulan senaryo çerçevesinde gerçekleştirilen makro stres testi sonuçları, sektörün TGA oranında ve sermaye yeterliliğinde yaşanabilecek bozulmanın sınırlı olacağını sektör sermaye yeterliliğinin yasal rasyonun üzerinde kalmaya devam edeceğini göstermektedir.

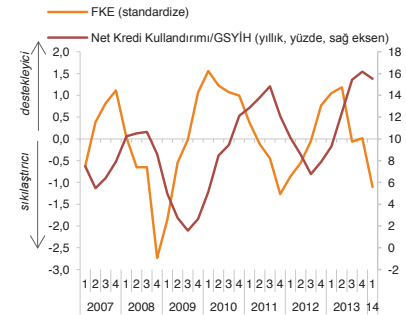
III.1. Kredi Riski

Kredi büyümesindeki yavaşlama, 2014'ün ilk çeyreğinde güçlenmiştir. Son dönemde finansal koşullarda gözlenen toparlanma, kredi büyümesindeki düşüşün yılın kalanında daha ılımlı olabileceğine işaret etmektedir. Bankacılık sektöründe 2012 yılının son çeyreğinde hızlanmaya başlayan kredi büyümesi, Finansal Koşullar Endeksi³'ndeki (FKE) keskin gerilemeye paralel biçimde 2013 yılının ikinci yarısından itibaren yavaşlamaya başlamıştır. İç belirsizliklerin artması ve alınan makro ihtiyati tedbirler ile söz konusu eğilim 2014 yılının ilk çeyreğinde güçlenmiştir (Grafik III.1.1, Grafik III.1.2).

Bankacılık sektöründe kullanılan kredilerin GSYİH'ya oranı son üç yıl içerisinde 1,5 kat artmış, artışın yarısından fazlası 2013 yılı içerisinde gerçekleşmiştir (Grafik III.1.3). Ancak YP kredilerin toplam krediler içinde yüzde 30'dan fazla paya sahip

Grafik III.1.1

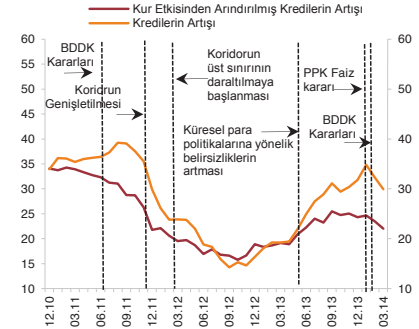
Finansal Koşullar Endeksi* ve Kredi Büyümesi¹
(Yüzde Değişim)

* TCMB Ekonomi Notları, No:12/31.
(1) Cari fiyatlarla hesaplanan GSYİH verisi kullanılmıştır. 1Ç14 verisi tahmindir.
Kaynak: TCMB, BDDK, TÜİK (Son Veri: 1Ç14)

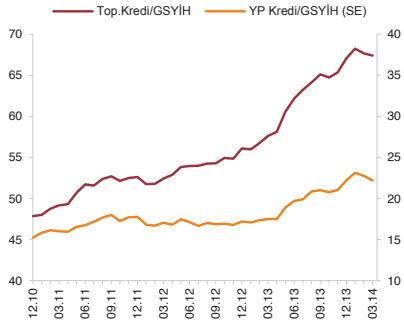
Grafik III.1.2

Kredilerin Yıllık Artış Hızları¹
(Yüzde, TGA Hariç)

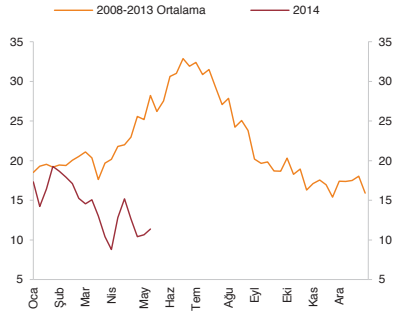

(1) Kur etkisinden arındırılmış kredilerde yüzde 70 ABD doları ve yüzde 30 Euro'dan oluşan sepet değer kullanılmıştır. Dövizde endeksli krediler YP kredilere dahil edilmiştir.
Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: Mar. 14)

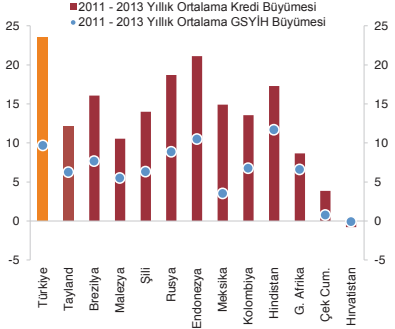
3 Kara, H., Özlü, P. ve D. Ünalmsı (2012), "Türkiye Ekonomisi için Finansal Koşullar Endeksi (İngilizce)" TCMB Ekonomi Notları, No:12/31.

Grafik III.1.3Toplam Krediler/GSYİH ve YP Krediler/GSYİH¹
(Yüzde)(1) Cari fiyatlarla hesaplanan GSYİH verisi kullanılmıştır. 1Ç14 verisi tahmindir.
Kaynak: TCMB, BDDK, TÜİK (Son Veri: 03.14)

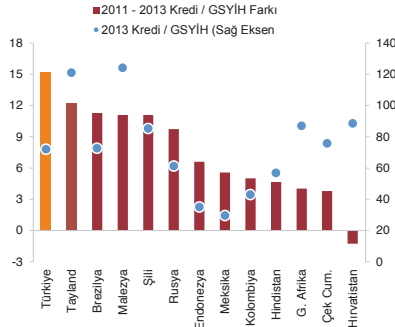
olduğu dikkate alındığında, söz konusu oranın 2013 yılındaki artışında, Mayıs ayı sonrasındaki dönemde TL'de yaşanan değer kaybının etkili olduğu değerlendirilmektedir. Nitekim 2010-2012 döneminde Kredi/GSYİH oranındaki artışın dörtte biri YP kredilerden kaynaklanırken, geçen yılki artışa YP kredilerin katkısı yüzde 50'ye yükselmiştir. Kur etkisinden arındırılmış (KEA) kredi büyümesinin 2014'te geçmiş yıllar ortalamasının altında seyretmesi ve döviz kurlarındaki dalgalanmanın azalmasıyla Kredi/GSYİH oranının 2014 yılında geçmiş yıllara kıyasla daha ılımlı bir artış göstereceği tahmin edilmektedir (Grafik III.1.4).

Grafik III.1.4Kur Etkisinden Arındırılmış Kredilerin Gelişimi¹
(13 haftalık yıllıklandırılmış hareketli ortalama, Yüzde)(1) Yüzde 70 ABD doları ve yüzde 30 Euro'dan oluşan sepet değeri kullanılmıştır. Döviz endeksi krediler YP kredilere dahil edilmiştir.
Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: 09.05.14)

Kredilerdeki artış, seçilmiş ülkelere kıyasla Türkiye'de daha yüksek gerçekleşmektedir (Grafik III.1.5). Ülkemizde toplam kredi büyüklüğünün GSYİH'ye oranı söz konusu ülkeler ortalamasına yakın seviyelerde olmasına karşın Kredi/GSYİH oranının daha hızlı artıyor olması kredi riskinin finansal istikrar açısından yakın takibini gerekli kılmaktadır (Grafik III.1.6). Bu bağlamda, görece yüksek seyreden yıllık ortalama kredi büyüme oranında yakın zamanda gözlenen yavaşlama eğilimi finansal istikrar açısından olumlu bulunmaktadır.

Grafik III.1.5Kredilerin Yıllık Ortalama Büyüme Oranı (2011 – 2013)¹
(Nominal, Yüzde)(1) Genel olarak 2013 yılı son çeyreği olmak üzere, IMF – FSI verisi tabanında yer alan en güncel veriler kullanılmıştır.
Kaynak: IMF Financial Soundness Indicators

2013 yılı ikinci yarısından itibaren döviz kurları ve faiz oranlarındaki oynaklığın artmasına, GSYİH büyümesinin iç talep kaynaklı güç kaybetmesine karşın, bankaların tahsili gecikmiş alacaklarında (TGA) önemli bir artış yaşanmamıştır. Özel kesim talebindeki ılımlı artış ve güçlü kamu kesimi talebinin desteği ile 2013'te yüzde 4'e yükselen GSYİH büyüme hızı yılın ikinci yarısından itibaren yavaşlamaya başlamıştır (Grafik III.1.7). Eş zamanlı olarak bozulmaya başlayan 2014'e ilişkin büyüme beklentilerinin ise son aylarda sınırlı bir toparlanma içinde olduğu görülmektedir (Grafik III.1.8). Ülkeye özgü belirsizliklerin azalması, küresel finansal piyasalardaki risk iştahının toparlanması ve dış talebin olumlu katkısının artmasıyla beraber büyüme beklentilerindeki iyileşmenin devam edeceği tahmin edilmektedir.

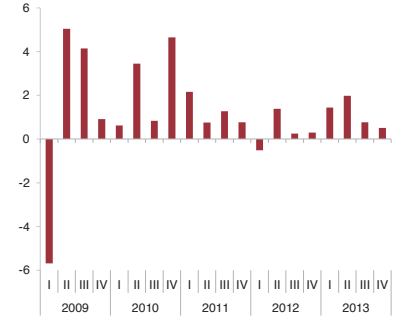
Grafik III.1.6Kredi/GSYİH Oranı ve Değişimi¹
(Puan, Yüzde)(1) Genel olarak 2013 yılı son çeyreği olmak üzere, IMF – FSI verisi tabanında yer alan en güncel veriler kullanılmıştır.
Kaynak: IMF Financial Soundness Indicators

2013 yılının ikinci yarısında finansal piyasalarda yaşanan dalgalanmanın son dönemde azalması ve 2014 yılının ikinci çeyreğinin başından itibaren kur ve faiz oranlarının yeniden gerilemeye başlaması da kredi riski görünümüne olumlu katkı yapmaktadır.

Para ve döviz piyasalarındaki gelişmeler, kredi piyasasında karşılığını bulmuş ve tüketici ve ticari kredi faiz oranları da piyasa gelişmelerine paralel olarak artmıştır. İkinci çeyrek başından itibaren ise ticari kredi faiz oranları gerilerken, tüketici kredi faiz oranlarındaki gerileme sınırlı düzeyde kalmıştır (Grafik III.1.9). Tüketici kredilerinin ağırlıklı olarak sabit faizli olduğu göz önüne alındığında, kredi faizlerindeki artışın mevcut kredi borçlusu hanehalkının ödeme gücüne olumsuz bir etki yapmayacağı ve kredi riskini artırmayacağı değerlendirilmektedir.

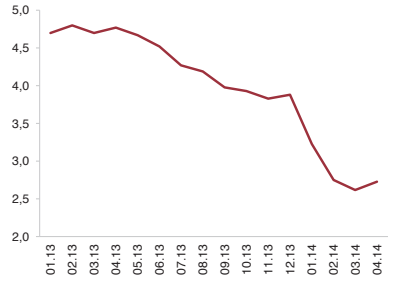
Gerek bireysel gerekse ticari kredilerdeki tahsili gecikmiş alacak (TGA) gerçekleştirmeleri, 2014 yılı Nisan ayına kadar geçen sürede kredi kalitesinde kayda değer bir değişimin yaşanmadığını göstermektedir. Bankacılık sektörü TGA oranı son iki yıldır yüzde 2,7 - 3 bandında hareket etmektedir (Grafik III.1.10). TGA gelişimi ve seviyesi bakımından Türk bankacılık sektörünün izlediği olumlu seyir, uluslararası karşılaştırmalarda da açıkça görülmektedir (Grafik III.1.11).

Grafik III.1.7
GSYİH Büyüme Oranları¹
(Çeyreklik yüzde değişim)

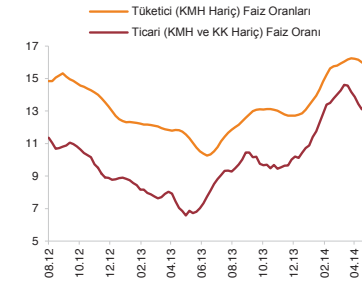
(1) Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış, sabit fiyatlarla.
Kaynak: TCMB, TÜİK (Son Veri: 03.14)

Grafik III.1.8
2014 Yılına İlişkin Büyüme Beklentileri¹
(Yüzde)

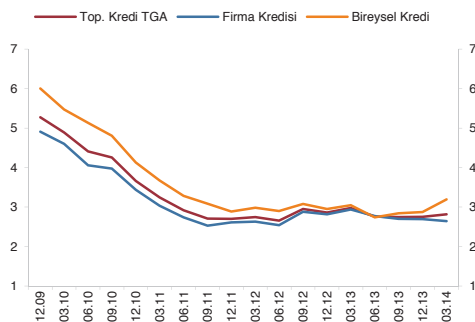
(1) TCMB Beklenti Anketi verilerine göre
Kaynak: TCMB (Son Veri: 04.14)

Grafik III.1.9
Ticari Krediler ve Tüketici Kredileri Faiz Oranları
(Aklım Veri, 4 Haftalık Hareketli Ortalama, Yüzde)

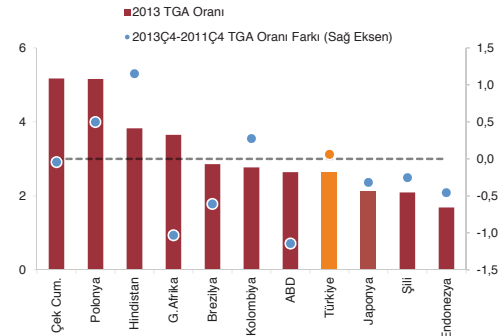
Kaynak: TCMB (Son Veri: 09.05.14)

Grafik III.1.10
TGA Oranları (Toplam/Ticari/Bireysel)
(Yüzde)

Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: 03.14)

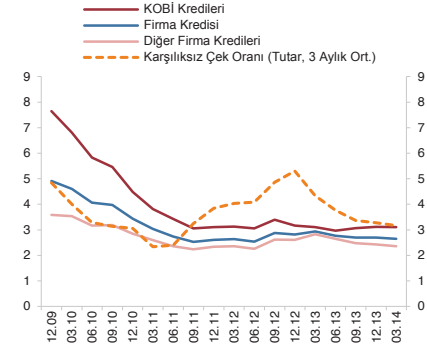
Grafik III.1.11
TGA Oranlarının ve TGA Oranı Farklarının Gelişimi¹
(Yüzde)

(1) Genel olarak 4Ç 2013 almak üzere en güncel veriler kullanılmıştır.
Kaynak: IMF Financial Soundness Indicators

Grafik III.1.12

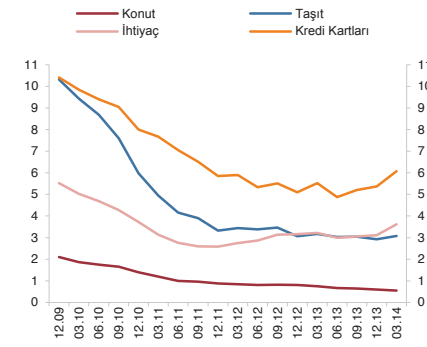
TGA Oranları ve Çeklerin Karşılıksız Çıkma Oranı (Yüzde)

Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: 03.14)

Grafik III.1.13

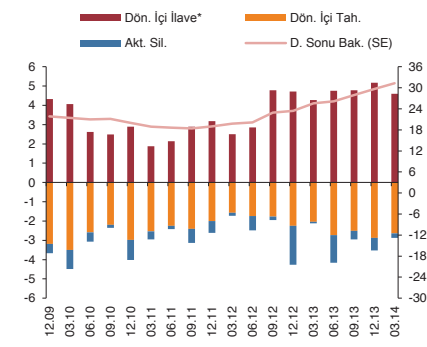
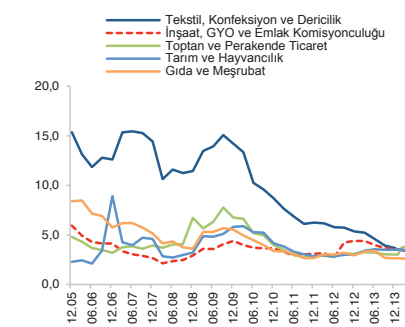
Bireysel Krediler TGA Oranları (Yüzde)

Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: 03.14)

Grafik III.1.14

Üçer Aylık Akım TGA Gelişmeleri (Milyar TL)

(*)Dönem İçi İlave - Gruplar Arası Hareket
Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: 03.14)**Grafik III.1.15**Firma TGA Sektörel Kırılım ve Gelişmeler¹ (Yüzde)[1] YP kredisi en hızlı artan ilk dört sektörler kullanılmıştır.
Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: 03.14)

Kredi türleri bazında incelendiğinde, 2013'ün ikinci yarısından itibaren küçük ölçekli işletmelere kullanılan krediler ile bireysel kredi kartı ve ihtiyaç kredilerinde TGA oranlarının artmaya başladığı dikkat çekmektedir. Diğer taraftan, adet bazında incelendiğinde, 2012 yılında artış gösteren tahsili gecikmiş kredi kartı ve tüketici kredisi bulunan gerçek kişi sayısının, kredi kullanımındaki artışa rağmen 2013 yılı sonu ve 2014 yılı birinci çeyreği itibarıyla sınırlı miktarda arttığı görülmektedir (Tablo III.1.1). Ayrıca, bireysel kredi kartı TGA oranında 2013 yılı ikinci yarısından itibaren görülen artış eğiliminde, TGA tutarlarındaki artışın yanı sıra kredi kartı bakiyesindeki büyümenin ivme kaybetmesinin de etkili olduğu değerlendirilmektedir. Karşılıksız çek oranlarında ve KOBİ harici firma kredilerinin TGA'larında ise düşüş eğilimi devam etmektedir (Grafik III.1.12, Grafik III.1.13).

TGA gelişiminin alt kalemlerine bakıldığında, dönem içi ilave TGA tutarlarının 2012 yılı üçüncü çeyreğinden bu yana, 2010 ve 2011 yılları ortalamalarına göre yüksek seyrettiği görülmektedir. Özellikle 2013 yıl sonunda yaşanan artış dikkat çekmiş, ancak takip eden aylarda ilave TGA oluşumunun daha olumlu bir seyir izlenmesiyle kredi riskine ilişkin endişeler kısmen azalmıştır (Grafik III.1.14).

Reel sektöre verilen kredilerin TGA tutarları sektörler itibarıyla incelendiğinde, toplam TGA tutarı içinde yüzde 5'ten büyük paya sahip olan ilk beş sektör arasında 2013 yılı içinde TGA oranının sadece tarım ve hayvancılık sektöründe sınırlı bir artış gösterdiği, başta tekstil olmak üzere diğer sektörlerde gerilediği tespit edilmektedir (Grafik III.1.15). 2014 yılı ilk çeyreğinde ise toptan ve perakende ticaret sektöründeki TGA'larda bir puana yakın artış olduğu dikkat çekmekte, diğer sektörlerin TGA oranları ise genel olarak yatay seyretilmektedir.

Tablo III.1.1Tahsili Gecikmiş Kredi Kartı ve Tüketici Kredisi Bulunan Gerçek Kişi Sayısı¹ (Bin Kişi)

	12.11	12.13	12.13 ³	03.14
Bankalar	1.225	1.487	1.339	1.382
Varlık Yönetim Şirketleri	688	782	902	926
Finansman Şirketleri	11	8	10	9
Toplam²	1.658	1.949	2.001	2.048

(1) Her bir mali kuruluş grubu için birden fazla kredi kartı ve tüketici kredisi borcu olanlar tek kişi olarak dikkate alınmıştır.

(2) Aynı kişinin farklı finansal kuruluşlarda donuklaşmış kredi kartı ve tüketici kredisi borcu olması nedeniyle, kuruluşlar itibarıyla yer alan verilerin toplamı ile toplam satımdaki verilerin toplamı ile toplam satımdaki veri farklılık göstermektedir.

(3) Tasfiye olunacak alacaklarda Eylül 2013 döneminden itibaren firma bazında bildirimler için 20 TL'lik asgari bildirim limiti getirilmiş olup, 20 TL'nin altındaki tutarlar hesaplama dahil edilmemiştir.

Kaynak: TCMB ve Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi

Toplam özel karşılıkların TGA'ya oranı 2011-2012 yıllarında yaklaşık 10 puan azalarak yüzde 75'ler düzeyine gerilemiş, buna karşın on iki aylık birikimli kredi özel karşılık giderlerinin ortalama kredilere oranı, dönem içi ilave TGA tutarlarındaki artışa bağlı olarak 125 baz puan seviyelerine kadar yükselmiştir. 2013 yılı Haziran ayı sonrasındaki dönemde sektörün karşılık ayırma oranının (Özel Karşılık/TGA) bir miktar iyileştiği görülmekte, bu durum finansal istikrar açısından olumlu olarak değerlendirilmektedir (Grafik III.1.16).

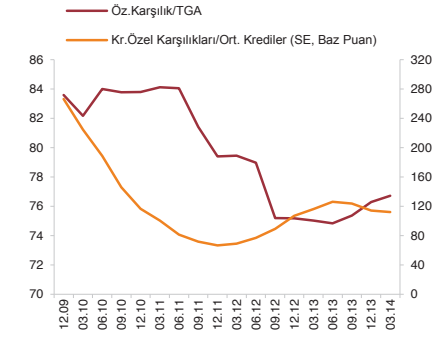
Diğer taraftan, 2013 yılsonundan itibaren yakın izlemedeki kredilerin artış oranının yükselmeye başladığı gözlenmektedir (Grafik III.1.17). Söz konusu artışın TGA oluşumuna olası yansımaları, kredi riskinin gelişimi açısından önem arz etmekte olup, konunun yakından takibini gerekli kılmaktadır.

Yabancı para cinsinden borçlanma kısıtı olan hanehalkının yükümlülüklerinde kur riski bulunmamaktadır. İşgücü piyasasındaki olumlu gelişmeler de hanehalkı kaynaklı kredi riskine olumlu yansımaktadır. Hanehalkı kaynaklı kredi riski açısından özellikle kredi kartlarına ilişkin son dönemde yapılan düzenlemelerin etkisi yakından takip edilecektir.

Bireysel kredi skoru ve bireysel borçluluk endeksi incelendiğinde bireylerin mali yükümlülüklerini karşılamakta önemli sorunlar yaşamadıkları görülmektedir. Bireylerin kredi yükümlülüklerini yerine getirme performanslarını öngörmek amacıyla kullanılan bireysel kredi skorunda 2013 yılının ikinci çeyreğinde görülmeye başlanan iyileşme ilerleyen dönemlerde de sürmüştür (Grafik III.1.18).

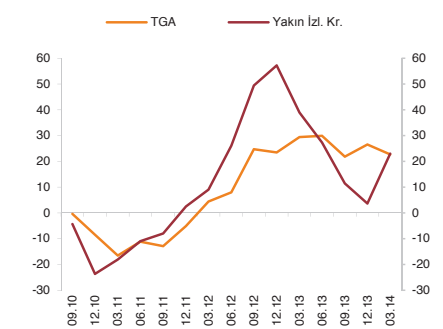
Bireysel borçluluk endeksinde önceki dönemlerde ödeme güçlüğü belirtisi göstermeyen ancak ödeme gücünü aşan bir borç yükü altına girme eğiliminde olan kişiler analiz edilmektedir. Bireysel borçluluk endeksi incelendiğinde, en düşük dört risk grubunda yer alan bireylerin risk yüzdeleri toplamında 2013 yılı Eylül ayına kıyasla önemli bir değişim görülmemekte olup, olumlu görünüm korunmaktadır (Grafik III.1.19).

Grafik III.1.16
Öz.Karşılık/TGA ve Krediler Özel Karşılıkları/Ort. Krediler (Yüzde, Baz Puan)

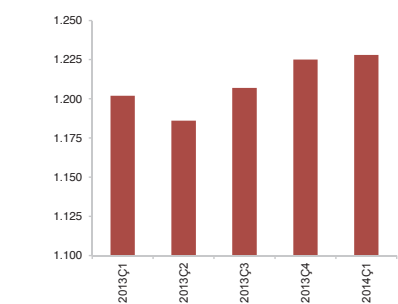
Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: 03.14)

Grafik III.1.17
Yakın İzlemedeki Krediler ve TGA (Yıllık Büyüme, Yüzde)

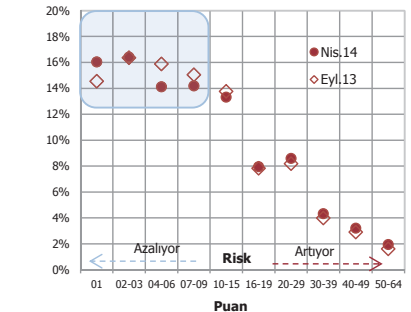
Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: 03.14)

Grafik III.1.18
Bireysel Kredi Notu Ortalama Skoru¹ (Puan)

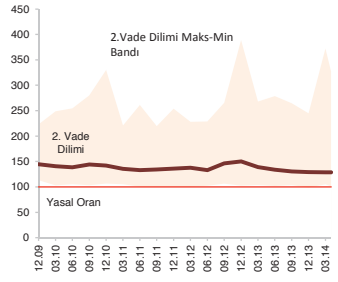
[1] Bireysel Kredi Notu 1 ile 1900 arasında olacak şekilde hesaplanmaktadır. 1 en riskli durumu, 1900 en risksiz durumu ifade etmektedir. Buradaki rakamlar sadece bayıru amaçlı sorgular üzerinden hesaplanmıştır.
Kaynak: Kredi Kayıt Bürosu

Grafik III.1.19
Bireysel Borçluluk Endeksi¹ (Yüzde)

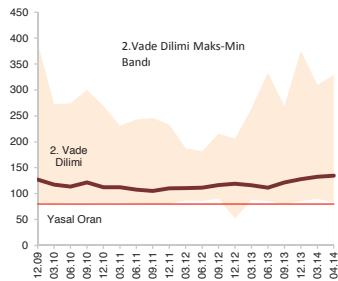
[1] Bireysel Borçluluk Endeksi 1 ile 64 arasında değer olacak şekilde hesaplanmaktadır. 1 en düşük risk grubunu, 64 ise en yüksek risk grubunu temsil etmektedir. Buradaki rakamlar sadece bayıru amaçlı sorgular üzerinden hesaplanmıştır.
Kaynak: Kredi Kayıt Bürosu

Grafik III.2.1

2. Vade Dilimi Toplam Likidite Yeterlilik Oranının Gelişimi^{1,2,3}
(Yüzde)

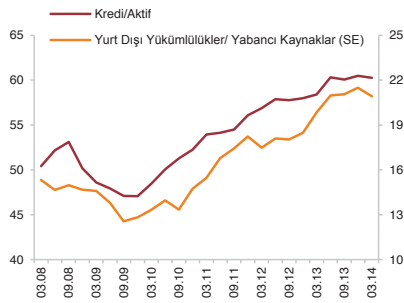
(1) Vadeye kalan süresi 31 gün ya da daha az olan YP ve TP cinsinden varlıkların, vadeye kalan süresi 31 gün ya da daha az olan YP ve TP cinsinden yükümlülüklere oranı
(2) Üç değere sahip bankalar hariç tutulmuştur.
(3) Likidite yeterlilik ortalaması, seçilmiş bankaların bilanço ağırlıklı dikkate alınmadan oranların dönemler bazında aritmetik ortalaması şeklinde hesaplanmıştır
Kaynak: BDDK – TCMB

Grafik III.2.2

2. Vade Dilimi YP Likidite Yeterlilik Oranının Gelişimi^{1,2,3}
(Yüzde)

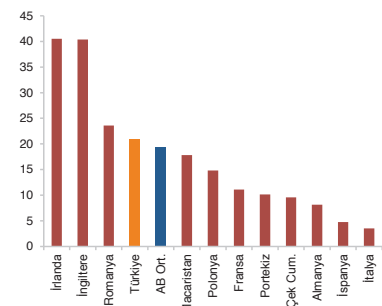
(1) Vadeye kalan süresi 31 gün ya da daha az olan YP cinsinden varlıkların, vadeye kalan süresi 31 gün ya da daha az olan YP cinsinden yükümlülüklere oranı
(2) Üç değere sahip bankalar hariç tutulmuştur.
(3) Likidite yeterlilik ortalaması, seçilmiş bankaların bilanço ağırlıklı dikkate alınmadan oranların dönemler bazında aritmetik ortalaması şeklinde hesaplanmıştır
Kaynak: BDDK – TCMB

Grafik III.2.3

Bankacılık Sektörü Kredi/Aktif ve Yurt Dışı
Yükümlülükler/Yabancı Kaynaklar Oranı (Yüzde)

Kaynak: BDDK – TCMB, ECB

Grafik III.2.4

Seçilmiş Ülkelerin Yurt Dışı Yükümlülükler/Yabancı Kaynaklar
Oranı (2014 Ç1, Yüzde)

Kaynak: BDDK – TCMB, ECB (Son Veri: 03.14)

III.2. Likidite Riski

Bankacılık sisteminin kısa vadeli likidite şoklarına karşı olan dayanıklılığı yüksek seyretmektedir. Fonlama kalitesindeki gelişmeler bankaların orta ve uzun vadede önemli likidite risklerine maruz kalma ihtimallerinin düşük olduğuna işaret etmektedir. Kısa vadeli likidite karşılama oranlarının yasal bir yükümlülük olarak takip edildiği Türkiye'de bankaların düzenleyici otoritenin tespit etmiş olduğu oranlar açısından herhangi bir sıkıntı yaşamadığı görülmektedir. Bilanço kalemlerinin para birimi ayırt edilmeksizin, bankaların bir aylık vadede oluşabilecek likidite ihtiyaçlarını karşılayabilme durumlarını gösteren yasal likidite oranını sağlamada bankaların oldukça iyi durumda oldukları görülmektedir. Bankaların yine yasal olarak takip edilen ve bilançonun YP kalemleri dikkate alınarak hesaplanan minimum likidite oranını karşılama hususunda da herhangi bir sıkıntı çekmedikleri gözlenmektedir (Grafik III.2.1 ve III.2.2).

TL yükümlülüklerinin büyük bir bölümü çekirdek yükümlülüklerden oluşan ve diğer ülke bankacılık sistemlerine kıyasla bilançolarında yüksek oranda kamu borçlanma senedi taşıyan Türk bankacılık sisteminde, likidite riskleri daha çok YP tarafında yoğunlaşmaktadır. Son yıllarda bankaların yurt dışı yükümlülükleri, kredi ağırlıklı olarak gerçekleşen aktif büyümesine koşut olarak hızlı bir artış göstermiştir (Grafik III.2.3). Seçilmiş Avrupa ülkelerinin bankacılık sektörü yurt dışı yükümlülüklerinin yabancı kaynaklara oranı ülkeler arasında değişkenlik göstermekle birlikte, Türk bankacılık sektörüne ait söz konusu oran halihazırda AB ortalamasına yakın bir seviyededir (Grafik III.2.4).

Yurt dışı yükümlülüklerdeki hızlı artışa rağmen halihazırda döviz tevdiat hesapları (DTH) toplam YP yükümlülüklerin yaklaşık yarısını oluşturmaktadır ve tutar olarak toplam YP cinsi kredilerin tamamından fazlasını karşılayacak büyüklüktedir (Grafik III.2.5). Öte yandan YP cinsi yükümlülüklerin önemli bir kısmı türev ürünler yolu ile TP cinsinden kaynak oluşturmak için değerlendirilerek TP varlıkların finansmanında kullanılmaktadır. Bu nedenle TP kredi/TP mevduat oranı zaman içerisinde artış göstermektedir.

Bankaların yurt dışı yükümlülüklerinin yıllık artışında, toplam içinde önemli bir pay sahibi olan ticari bankalardan sağlanan kredilerin katkısı genel olarak ağırlığını korumaktadır.

Bunun yanı sıra 2010'dan itibaren gerçekleştirilmeye başlanan ve ağırlıklı olarak uzun vadeli olan menkul kıymet ihraçlarının yurt dışı yükümlülük artışına önemli bir katkısı bulunmaktadır. Ayrıca, son yıllarda uzun vadeli sermaye benzeri borçların toplam yurt dışı yükümlülükler içindeki payı belirgin biçimde artmıştır. Sekürütizasyon kredilerinin yurt dışı yükümlülükler içindeki payı ise yıllar içerisinde küresel koşullardan bağımsız olarak sürekli bir azalış sergilemiştir. Bankaların söz konusu azalışı yurt dışı menkul kıymet ihraçları ile telafi ettiği gözlenmektedir (Grafik III.2.6 ve III.2.7).

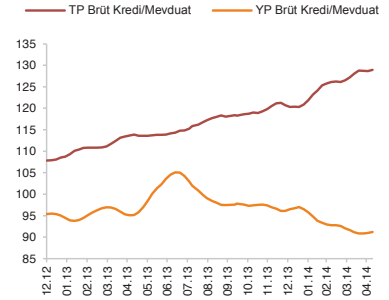
2013 yılının Mayıs ayında Fed'in varlık alımlarını azaltma sinyalinin etkisiyle gelişmekte olan ülkelere ve ülkemize yönelen portföy akımlarında gözlenen dalgalanmalara rağmen Türk bankacılık sektörünün dış borçları 2013 yılı sonuna kadar istikrarlı artışını sürdürmüştü; 2014 yılının ilk çeyreğinde ise repo kaynaklı bir miktar gerilemiştir. Diğer taraftan bankalar, sendikasyon kredilerini yüzde 100 civarında ve yaklaşık 10 baz puan daha düşük maliyetle yenilemeye devam etmişlerdir. Önümüzdeki altı aylık dönemde bankaların 45,2 milyar ABD doları tutarında vadesi dolacak yurt dışı yükümlülüğü bulunmaktadır (Grafik III.2.8).

Bankaların yurt dışı borçlarını yenileme oranı 2013 yılının ikinci yarısından itibaren kademeli bir şekilde azalmakla birlikte yüzde 100'ün üzerinde gerçekleşmeye devam etmektedir.

Kriz öncesi dönemde ve kredilerin yüksek oranda arttığı 2010-2011 yıllarında yüzde 120'ler seviyesinde gerçekleşen dış borç yenileme oranı, 2013 yılı içinde daha sınırlı bir artış göstermiştir. Zirve noktasına göre 2008 krizinde 32 puan, 2011 dalgalanmasında ise 21 puan düşen söz konusu oran, 2013 yılı Nisan ayından bu yana yaklaşık 10 puan gerilemiş olmakla birlikte yüzde 100'ün üzerindedir (Grafik III.2.9). Bankaların yurt dışı yükümlülüklerinin yenileme oranında görülen düşüşte, yatırım talebindeki yavaşlamaya bağlı olarak azalan YP cinsi kredi talebinin de etkili olduğu düşünülmektedir.

Grafik III.2.5

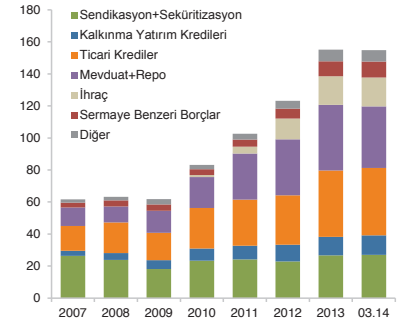
TP-YP Brüt Kredi/Mevduat Oranı^{1,2}
(Yüzde)

(1) 14 haftalık hareketli ortalama ile hesaplanmıştır.
(2) Dövizle endeksli krediler YP kredilere dahil edilmiştir.
Kaynak: BDDK-TCMB (Son Veri: 09.05.14)

Grafik III.2.6

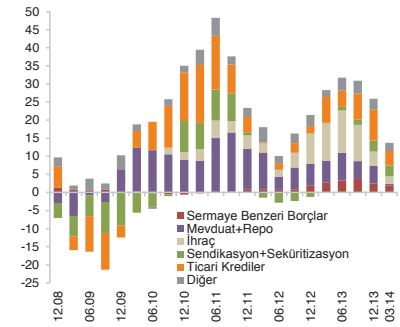
Bankaların Yurt Dışı Yükümlülüklerinin Kompozisyonu
(Milyar ABD Doları)

Kaynak: BDDK-TCMB, SPK, KAP

Grafik III.2.7

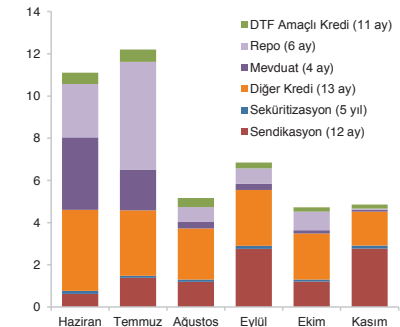
Yurt Dışı Yükümlülük Artışına Katkıları
(Yüzde)

Kaynak: BDDK-TCMB, SPK, KAP

Grafik III.2.8

Yurtdışı Yükümlülüklerin Yakın Dönem Ödeme Planı¹
(Milyar ABD doları, Orijinal Vadeye Göre Ortalama Vade)

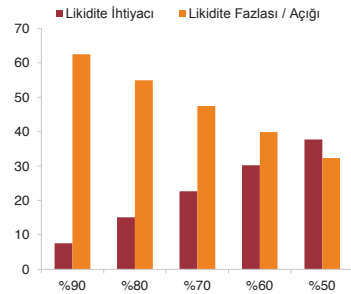
Kaynak: BDDK-TCMB
(1) İhraçlar hariç

Grafik III.2.9
Bankaların Dış Borç Yenileme Oranı¹
(Yüzde)

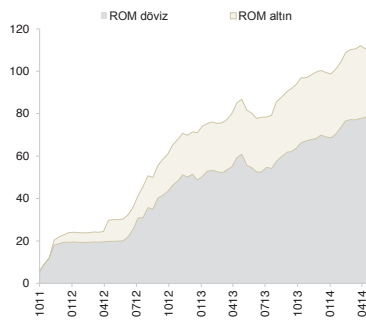
[1] Menkul kıymet ihracatı dahil toplam yurtdışı yükümlülük kullanım ve geri ödeme tutarlarının 6 aylık hareketli toplamdan üzerinden hesaplanmıştır.
Kaynak: BDDK-TCMB, SPK, KAP

Grafik III.2.10
Bankaların Dış Borç¹ Çevirme Oranı ve YP Likidite İhtiyacı²
(Mart 2014, Milyar ABD doları, Yüzde)

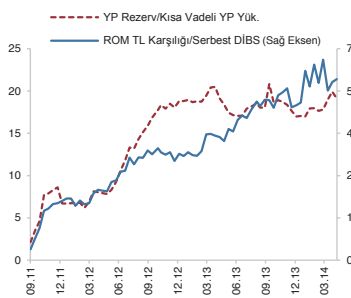
[1] TL mevduatı ve yurt dışı şube mevduatı hariçtir.
[2] Likidite İhtiyacı: Kalan vadeli 1 yıl olan dış borç x (1 - dış borç yenileme oranı)
Likidite Fazlası/Açığı: YP Likit Aktifler (Nakit + Bankalar+TCMB+Para Piyasaları) - Likidite İhtiyacı
Kaynak: TCMB, BDDK-TCMB

Grafik III.2.11
ROM Kapsamında Tesis Edilen Döviz ve Altın Tutarı
(Milyar TL)

Kaynak: TCMB (Son Veri: 09.05.14)

Grafik III.2.12
ROM Kapsamında Tesis Edilen Döviz Rezervinin Bankacılık Sektörü Kısa Vadeli YP Yükümlülüklerine¹ Oranının Gelişimi ve ROM Kapsamında Tesis Edilen Döviz Ve Altının TL Karşılığı'nın Serbest DİBS'lere Oranının Gelişimi (Yüzde)

[1]Bilanço içi 12 aya kadar vadeli YP yükümlülükler.
Kaynak: BDDK - TCMB (Son Veri: 09.05.14)

Küresel büyümedeki toparlanma ve Fed'in para politikasına dair belirsizliklerin azalması ile birlikte küresel risk algılamalarında başlayan iyileşme nedeniyle önümüzdeki dönemde gelişmekte olan ülkelere yönelik sermaye akımlarında canlanma olabilecektir. Ayrıca Nisan ayından itibaren Türkiye'ye özgü risklerin azalmaya başlamış olması da bankaların yurt dışından kaynak teminindeki aşağı yönlü riskleri sınırlayan bir unsur olarak görülmektedir. Dolayısıyla, 2014 yılının ikinci yarısında da bankacılık sektörünün dış borçlarını benzer oranlarda yenilemesi beklenmektedir. Öte yandan, bankacılık sisteminin dış kaynaklara erişimde yaşanabilecek geçici dönemsel daralmalara karşı yeterli ölçüde YP likit varlığa sahip olduğu değerlendirilmektedir (Grafik III.2.10).

Rezerv Opsiyon Mekanizması (ROM), YP likiditeye yaşanabilecek olağan dışı dalgalanmalara karşı önemli bir tampon vazifesi görebilecektir. Rezerv Opsiyon Mekanizması⁴, bankaların TCMB'de tutmak zorunda oldukları Türk lirası zorunlu karşılıkların belirli bir yüzdesini döviz (dolar ve/veya euro) ve standart altın cinsinden tesis edebilmelerine imkân tanıyan bir uygulamadır. Bu imkan dahilinde, bankaların TCMB'de tuttukları döviz rezervlerinin tutarı 120 milyar TL'ye yaklaşmıştır (Grafik III.2.11).

Son veriler itibarıyla, bankaların ROM kapsamında, bir yıla kadar vadeli YP yükümlülüklerinin yaklaşık yüzde 20'sini yerine getirmeye yetecek miktarda döviz rezervleri mevcuttur (Grafik III.2.12). Bankalar, döviz likiditesine erişimin zorlaştığı zamanlarda, likidite ihtiyaçlarının bir kısmını rezerv opsiyonu kullanımlarını azaltarak karşılayabilecektir. Ancak, bankaların ROM kapsamındaki döviz rezervlerini kullanmaları durumunda, TL zorunlu karşılık yükümlülüklerini Türk lirası olarak tesis etmeleri gerekecektir. Bu şekilde ortaya çıkacak Türk lirası likidite ihtiyacının ise bankalarca serbest DİBS'lerin satılması veya TCMB bünyesinde teminat olarak gösterilmesi yolu ile giderilmesi mümkündür. Bankacılık sektörünün elinde bulundurduğu serbest DİBS'lerin ROM TL dönem itibarıyla yaklaşık yarısı, ROM bünyesindeki döviz ve altın rezervlerinin Türk lirası eş değerini karşılayabilecek seviyededir (Grafik III.2.12).

4 Detaylı bilgi için bakınız TCMB Bülten-Aralık 2012, Sayı 28, Finansal İstikrar Raporu-Kasım 2013, Sayı 17 Özel Konu V.1.

Alper, K., Kara, H. ve Yürükoğlu, M. (2012). "Rezerv Opsiyonu Mekanizması", TCMB Ekonomi Notları No. 12/28.

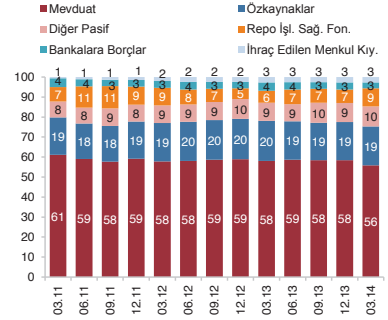
Küçükşaracı, D. ve Özel, Ö. (2012). "Rezerv Opsiyonu Mekanizması ve Optimal Rezerv Opsiyonu Katsayılarının Hesaplanması", TCMB Çalışma Tebliği No: 12/32.

Son üç yıl içinde TP fonlamadaki büyümeye yurt içi ihraçların katkısı artmakla beraber, bankacılık sektörünün TP yükümlülükleri ağırlıklı olarak mevduatlardan oluşmaktadır. Son dönemde TL ticari mevduatlardan YP mevduatlara kaymaya ve resmi mevduatlardaki azalmaya rağmen mevduatlar toplam TL yükümlülükler içerisindeki önemini korumaktadır (Grafik III.2.13). Bankaların TP yükümlülüklerin vadesini uzatabilmek amacıyla başvurdukları TL cinsi kıymet ihraçlarının toplam tutarı artmakla birlikte toplam TL yükümlülükler içindeki payı halen yüzde 3'lü seviyelerde seyretmektedir.

Bankaların 2012 yılından bu yana gerçekleştirdikleri ihraç tutarlarının itfa tutarlarını karşılama oranının ortalaması yüzde 100'ün üzerindedir (Grafik III.2.14). TP ihraçlar bono-tahvil piyasalarında stresin arttığı zamanlarda dahi rahatlıkla çevrilebilmiştir. Menkul kıymet ihraç maliyeti ile TL mevduat maliyetleri arasındaki farkın iki kaynağa ilişkin vade primine atfedilebilecek kısmı haricinde sınırlı bir farklılaşma göstermesi ve banka ihraç faizlerinin altı ay vadeli kamu kağıtları faizleriyle olan farkının sınırlı kalması bankaların bu kaynaktan elde ettikleri fonları sürdürmekte bir sıkıntıyla karşılaşmadıklarını ortaya koymaktadır (Grafik III.2.15 ve III.2.16).

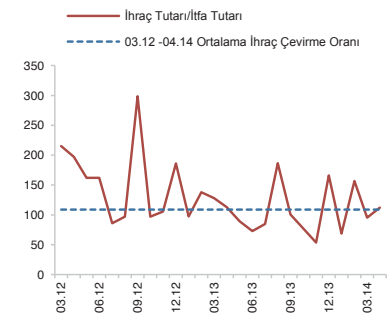
Merkez Bankasının son dönemde döviz piyasalarında yaşanan oynaklığı sınırlamak amacıyla yaptığı doğrudan döviz satım müdahaleleri ile döviz satım ihaleleri bankaların repo fonlamasını artırırken, serbest DİBS stoklarının düşmesine neden olmuştur (Grafik III.2.17). Bankacılık sisteminin net likidite açığının artmasına neden olan döviz alımları bankacılık sisteminin Merkez Bankasından repo yoluyla sağladığı fonların artmasındaki en önemli nedendir. Repo işlemleri bankaların likit varlıklarını düşürmekle birlikte bankaların bilançolarında yüksek tutarlarda DİBS taşımaları, likit varlıklardaki azalmanın banka davranışları üzerindeki olası etkilerini sınırlamaktadır.

Grafik III.2.13
Bankacılık Sektörünün TP Pasif Kalemlerinin Gelişimi (Yüzde)

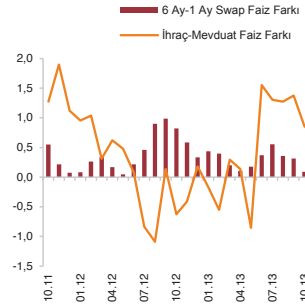
Kaynak: BDDK - TCMB

Grafik III.2.14
Bankaların Yurt İçi İhraç Çevirme Oranlarının Gelişimi (Yüzde)

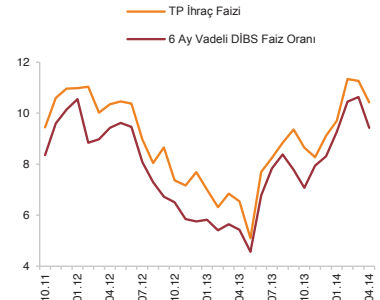
Kaynak: TCMB, KAP, SPK (Son Veri: 04.14)

Grafik III.2.15
TP İhraç-TP Mevduat Faiz Farkı ve 6 Ay -1 Ay Vadeli Swap Faiz Farkı Gelişimi (Yüzde)

Kaynak: Bloomberg, TCMB, KAP

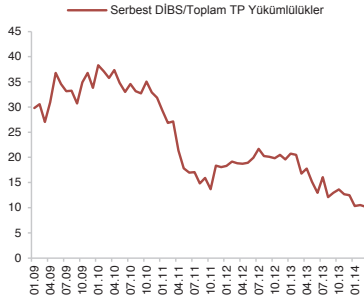
Grafik III.2.16
TP İhraç ve 6 Ay Vadeli DİBS Faiz Oranı¹ (Yüzde)

[1] 6 ay vadeli tahvil getirisi BIST Tahvil ve Bono Piyasasında işlem gören tahvilin fiyatları kullanılarak Extended Nelson-Siegel (ENS) yöntemiyle hesaplanmıştır. Kaynak: BIST, KAP, TCMB

Grafik III.2.17

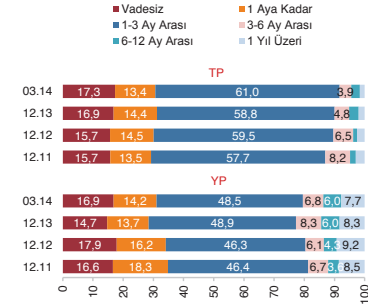
Bankacılık Sektörü Serbest DİBS'lerinin Toplam TP Yükümlülüklerine⁽¹⁾ Oranının Gelişimi (Yüzde)

(1) Özkaynaklar hariç tutulmuştur.
Kaynak: BDDK-TCMB (Son Veri: 03.14)

Grafik III.2.18

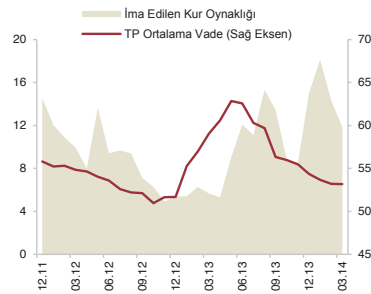
Mevduatın Vade Dağılımı¹ (Yüzde)

(1) Bankalar mevduatı ve kıymetli maden depo hesapları hariç tutulmuştur.
Kaynak: BDDK - TCMB

Grafik III.2.19

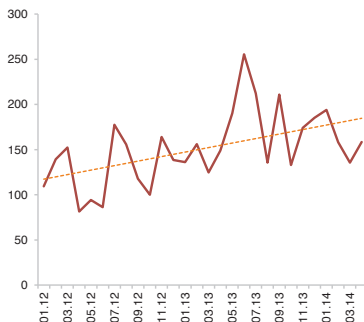
TP Mevduatın Ortalama Vadesi ve İma Edilen Kur Oynaklığı¹ (Gün, 12 Ay Vadeli)

(1) Ağırlıklı ortalama vade uzunluğu, vadesiz mevduat hesapları hariç tutularak ve diğer vade dilimlerinin orta noktası dikkate alınarak hesaplanmıştır.
Kaynak: Bloomberg, TCMB

Grafik III.2.20

İkincil Piyasa⁽¹⁾ Menkul Kıymet İhraçları Ortalama Hacimlerinin Stok Menkul Kıymet İhraçlarına Oranının Gelişimi (Yüzde)

(1) BİST Kesin Alım Satım Pazarı Özel Sektör Menkul Kıymet İhraçları
Kaynak: TCMB, BİST, KAP, SPK (Son Veri: 09.05.14)

2013 yılının ikinci yarısından itibaren kur ve faiz oranlarında görülen oynaklığa bağlı olarak TP mevduat vadesinin kısaldığı görülmektedir. Sistem genelinde tutar olarak sürekli bir artış gösteren mevduatların vadesinde gözlemlenen kısalma, bankaların likidite riskinden ziyade faiz risklerine karşı duyarlılığını artırmaktadır. TP tasarruf mevduatının getiri eğrisinin 2013 yılının Mayıs ayından sonra kademeli olarak yukarı yönlü kaydığı izlenmektedir. Özellikle bir ve üç ay vadeli mevduat faiz oranlarının görece daha fazla artmasının TP mevduatın vade gelişiminde belirleyici olduğu değerlendirilmektedir. Nitekim TP mevduatı içinde en önemli ağırlığa sahip olan 1-3 ay arası vadede yoğunlaşma artarak devam ederken, vadesiz mevduatın payı da son bir yıldır artmaktadır. Öte yandan YP mevduatın vade dağılımında ise herhangi bir olumsuzluk gözlenmemiştir. (Grafik III.2.18 ve III.2.19).

Mevduatlar, en istikrarlı fon kaynağı kabul edilmelerine ve bununla tutarlı olarak toplamda sürekli artış arz eden bir büyüme dinamiği sergilemelerine rağmen, özellikle stres dönemlerinde banka bazında mevduat tabanında oluşabilecek oynaklıklar bankalar için bir likidite riski teşkil edebilir. Stres dönemlerinde mevduatların daha güvenli olarak algılanan banka ve banka gruplarına kayma ihtimali olmakla birlikte 2013 Mayıs ayından bu yana iç ve dış piyasalarda görülen güçlü dalgalanmalara rağmen bankaların grup bazında mevduat tabanlarını korudukları görülmüştür.

Özel sektör tarafından ihraç edilen borçlanma araçlarını ellerinde bulunduran yatırımcılar, likidite ihtiyacı durumunda ikincil piyasada söz konusu menkul kıymetlerini satabilmektedirler. İkincil piyasadaki işlem hacmi artışı menkul kıymetin likidite riskini azaltıcı etkiye sahiptir. 2012 yılından itibaren menkul kıymet ihracına oranla ikincil piyasa işlem hacimleri keskin bir artış eğilimine sahiptir (Grafik III.2.20).

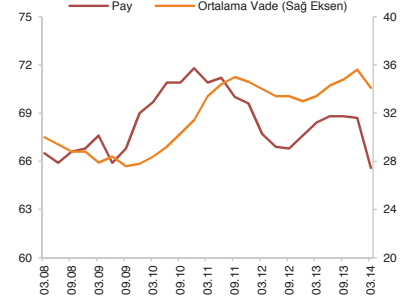
III.3. Faiz Riski

Gelişmiş ülke Merkez Bankalarının para politikalarına yönelik belirsizliklerin devam etmesi, uluslararası yatırımcıların risk iştahındaki dalgalanmalar ve yurt içi fiyatlardaki oynaklık finansal sektörün faiz risklerine karşı duyarlılığının önemini artırmaktadır. Türk bankacılık sisteminin faiz risklerine olan duyarlılığı mevcut karlılık ve özkaynaklar seviyesi dikkate alındığında makul düzeylerde kalmaya devam etmektedir. Bankacılık sisteminin TP yükümlülüklerin kısa vadeli olması ve bu durumun yıllar içinde belirgin bir iyileşme göstermemesine rağmen, sabit faizli TP kredilerin toplam TP krediler içindeki payının 2011 yılı ortalarından itibaren düşmesi ve bu nitelikteki kredilerin ortalama vadelerindeki artışın durması, son dönemde her iki değişkenin aşağı yönlü hareket etmesi sektörün faiz risklerine duyarlılığını kısıtlamaktadır (Grafik III.3.1). TP kredilerin yüzde 70'ine yakınına oluşturan ticari kredilerin kısa vadeli veya değişken faizli olması, bankaların TL faiz oranlarındaki olası dalgalanmalarda karşılaşılabilecekleri kayıpları sınırlayan önemli bir etkidir (Grafik III.3.2).

TL tarafında bankaların faiz riskine duyarlılığını artıran temel bilanço kalemi tüketici kredileridir. Tüketici kredilerinin uzun vadeli ve sabit faizli olması, en uzun vadeye sahip tüketici kredisi türü olan konut kredilerinde kredi müşterilerinin refinansman maliyetlerinin yasal olarak sınırlandırılmış olması, bankaların bu krediler nedeniyle üstlendikleri faiz riskini artırmaktadır. Öte yandan, bankaların yurt dışından elde ettikleri YP cinsinden uzun vadeli yabancı para cinsi kaynakları çapraz para takası işlemleri ile sabit faizli TL kaynağa dönüştürmesi bu riskleri dengeleyici bir rol oynamaktadır. Ancak, bilanço dışı işlemlerde yer alan uzun vadeli ve TL tarafında sabit faizli olan türev işlemlerin hacimlerinin konut kredileri hacmine kıyasla 2010 yılından bu yana istikrarlı olarak azaldığı dikkat çekmektedir (Grafik III.3.3). Hanehalkının aşırı borçlanmasını engellemek üzere ihtiyaç ve taşıt kredilerinin vadelerini sınırlandırmaya yönelik yapılan ve 2014 yılının Şubat ayı itibarıyla yürürlüğe konan düzenlemelerin bankaların tüketici kredileri nedeniyle üstlendikleri faiz riskini azaltıcı yönde bir etki sağlaması beklenmektedir.

Grafik III.3.1

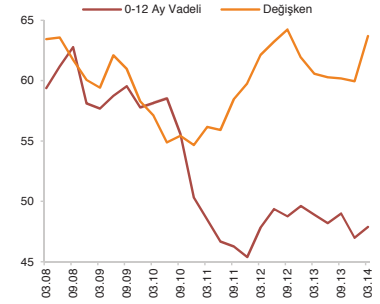
Sabit Faizli TP Kredi Payının ve Ortalama Vadesinin Gelişimi (Kalan Vadeye Göre, Yüzde, Ay)

Kaynak: TCMB

Grafik III.3.2

0-12 Ay Vadeli ve Değişken Faizli TP Firma Kredisinin Toplam Firma Kredisine Oranı¹ (Yüzde)

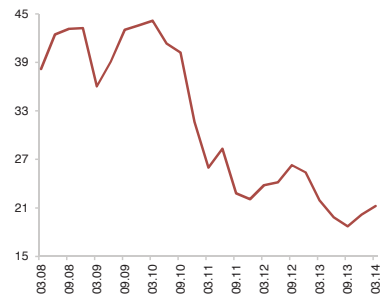

(1) 0-12 ay vade dilimi için orijinal vade esas alınmıştır. Değişken faizli TP firma kredisi verisinde, değişken faizli tüketici kredilerinin olmadığı varsayılmıştır.

Kaynak: TCMB

Grafik III.3.3

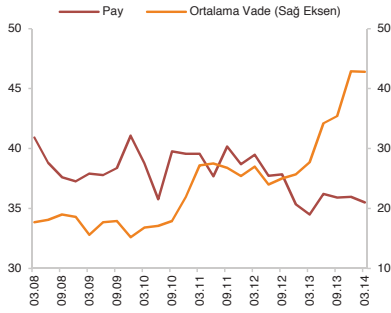
1 Yıldan Uzun Vadeli ve Sabit Faizli Türev Finansal Araç Yükümlülüklerinin Konut Kredilerine Oranı (Yüzde)

Kaynak: TCMB

Grafik III.3.4

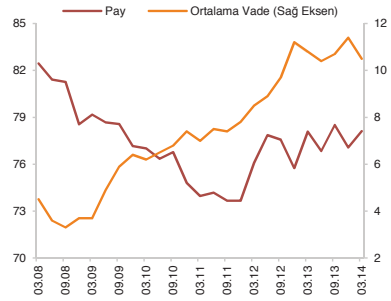
Sabit Faizli TP Menkul Değer Payının ve Ortalama Vadesinin Gelişimi (Kalan Vadeye Göre, Yüzde, Ay)

Kaynak: TCMB

Grafik III.3.5

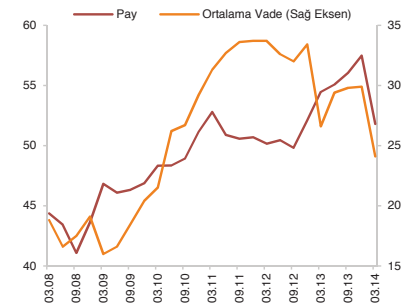
Sabit Faizli YP Yükümlülük Payının ve Ortalama Vadesinin Gelişimi (Kalan Vadeye Göre, Yüzde, Ay)

Kaynak: TCMB

Grafik III.3.6

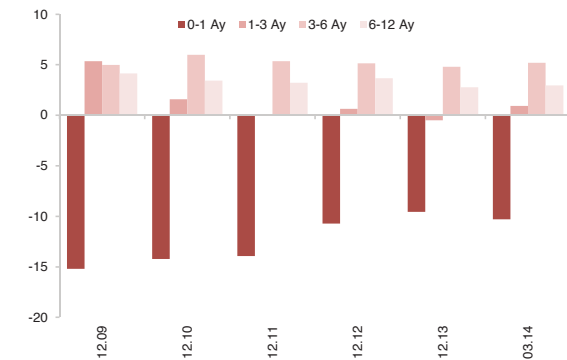
Sabit Faizli YP Kredi Payının ve Ortalama Vadesinin Gelişimi (Kalan Vadeye Göre, Yüzde, Ay)

Kaynak: TCMB

Grafik III.3.7

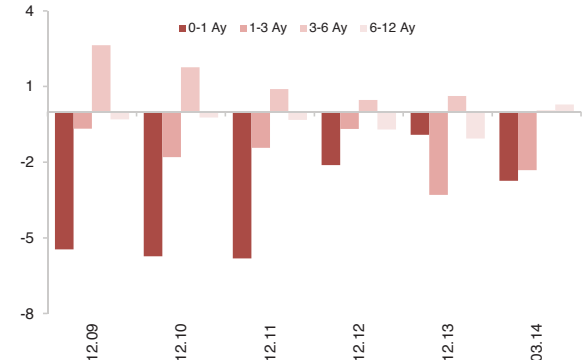
TP Faize Duyarlı Aktif-Pasif Açık Pozisyonu/ Toplam Aktifler (Yüzde)

Kaynak: TCMB

Grafik III.3.8

YP Faize Duyarlı Aktif-Pasif Açık Pozisyonu/ Toplam Aktifler (Yüzde)

Kaynak: TCMB

Bankacılık sisteminin toplam varlıkları içerisinde önemli bir paya sahip olan DİBS'lerin ortalama vadesi uzamakla birlikte, bu kıymetlerin kayda değer bir kısmının (TÜFE'ye endeksli olanlar dahil olmak üzere) değişken faizli olması da yine bankaların faiz riskine karşı duyarlılıklarını azaltmaktadır (Grafik III.3.4).

YP tarafta, bankaların TP yükümlülüklerine kıyasla daha uzun vadeli kaynak yaratabilmeleri ve YP aktiflerin büyük kısmını oluşturan kredilerin ise uzun vadeli olmakla birlikte yarıya yakınının değişken faizli olması, YP fon maliyetlerindeki olası dalgalanmaların yol açabileceği kayıpları kısıtlamaktadır (Grafik III.3.5 ve III.3.6). Son dönemde sabit faizli kredilerin toplam YP krediler içindeki payında görülen keskin düşüş de YP faizlere yönelik belirsizliklerin devam ettiği ortamda olumlu bir gelişme olarak dikkat çekmektedir.

Bankacılık sisteminin yeniden fiyatlama riskine olan duyarlılığına 2009 yılı sonundan itibaren bakıldığında, bir yıla kadar olan vadelerde TP tarafta 2011 yılı sonundan itibaren faize duyarlı açığın küçüldüğü görülmektedir. Varlık ve yükümlülük vadelerinin daha uzun olduğu YP tarafında ise bir yıla kadar olan aralıkta faize duyarlı açık pozisyonun görece az olduğu, 2012 yılı sonunda ciddi ölçüde daralan faiz duyarlı açık pozisyonun takip öden dönemde bir miktar artsa dahi toplamda kayda değer bir bozulma eğilimi oluşturmadığı görülmektedir (Grafik III.3.7 ve III.3.8).

Kutu
III.1.1

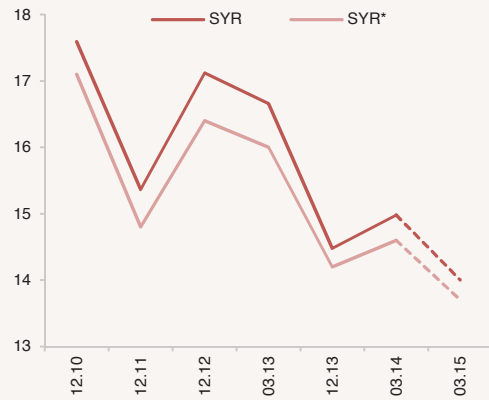
Olası Faiz Oranı Şoklarının Banka SYR'lerine Etkisi

Bu çalışmada, bankacılık sektörünün vade uyumsuzluğu nedeniyle maruz kalabileceği yeniden fiyatlandırma riskleri 2009 yılından itibaren niceliksel olarak analiz edilmektedir.

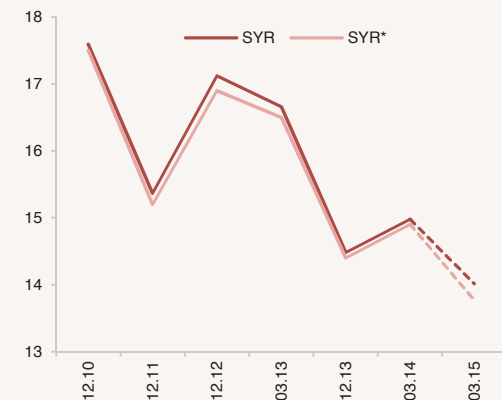
Analizlerde bankaların dönem başındaki bilançoları esas alınarak, 0-1, 1-3, 3-6 ve 6-12 ay arası vadeli faize duyarlı TP aktif ve pasifleri 500 baz puan, YP aktif ve pasifleri ise 250 baz puanlık faiz artışı varsayımına göre yeniden fiyatlandırılmıştır. Faiz şoklarının bir yıl süreceği varsayımı altında hesaplanan kayıplar, takip eden yılın yasal özkaynak tutarından düşülmüş, Sermaye Yeterlilik Oranları (SYR) yeniden hesaplanmış ve gerçekleşen (2015 yılı için tahmin edilen) SYR ile karşılaştırılmıştır. Örneğin, bankaların 2009 yılsonu bilançosu ve faize duyarlı açık pozisyon yapısı esas alınarak hesaplanan faiz şokuna bağlı kayıplar, 2010 yıl sonu SYR'sine yansıtılmış ve gerçekleşen SYR ile karşılaştırılmıştır. 2015 Mart ayı için faiz riskine bağlı kayıpların hesaplanmasında da 2014 Mart ayı bilançosu esas alınmıştır. 2015 Mart ayı SYR değerinin tahmini için, yasal özkaynak ve risk ağırlıklı aktiflerin geçmiş son üç yıldaki ortalama büyüme değerleri kullanılmıştır.

Sektör SYR'sinin TP faiz şokundan, YP faiz şokuna nispetle daha çok etkilendiği görülmektedir. Bu durum şokların büyüklüklerinin farklı olmasından daha çok bankacılık sisteminin TP faiz şokuna olan duyarlılığının daha fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Sonuçlara göre, incelenen dönem için TP faiz şoklarının SYR üzerindeki etkisi 0,5 yüzde puanın altında kalmaktadır. YP faiz şokuna bağlı kayıpların SYR üzerindeki etkisi ise ihmal edilebilir düzeydedir (Grafik III.1.1.1 ve III.1.1.2).

Grafik III.1.1.1

TP Faiz Şoku Sonrası SYR¹
(Yüzde)

Grafik III.1.1.2

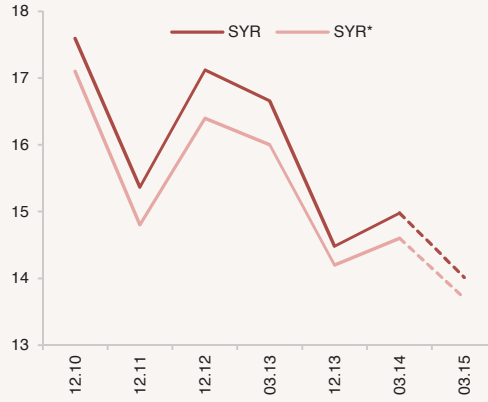
YP Faiz Şoku Sonrası SYR¹
(Yüzde)

(1) Hesaplamalarda, aktif büyüklükleri 5 milyar TL ve üzerinde olan bankalar (Eximbank hariç olmak üzere) kullanılmıştır.
(*) Şok sonrası SYR
Kaynak: TCMB (Son Veri: 03.14)

Olası YP faiz şoklarının TL faizleri de etkileyeceği dikkate alındığında iki şokun toplam etkilerine bakmanın daha yerinde olacağı değerlendirilmektedir. Şokların SYR üzerindeki toplam etkisi Grafik III.1.1.3'te gösterilmektedir. Grafik yeniden fiyatlama risklerine bağlı olası kayıpların SYR üzerinde etkisinin son iki yılda azaldığına işaret etmektedir.

Grafik III.1.1.3

TP ve YP Faiz Şoku Sonrası SYR¹
(Yüzde)

¹ Hesaplamalarda, aktif büyüklükleri 5 milyar TL ve üzerinde olan bankalar (Eximbank hariç olmak üzere) kullanılmıştır.

(*) Şok sonrası SYR

Kaynak: TCMB (Son Veri: 03.14)

Sonuç itibarıyla bankacılık sisteminin bir yıla kadar olan yeniden fiyatlama riskine olan duyarlılığının sınırlı olduğu, hali hazırda mevcut sermaye yapısı itibarıyla olası faiz oranı şoklarına dayanabileceği değerlendirilmektedir.

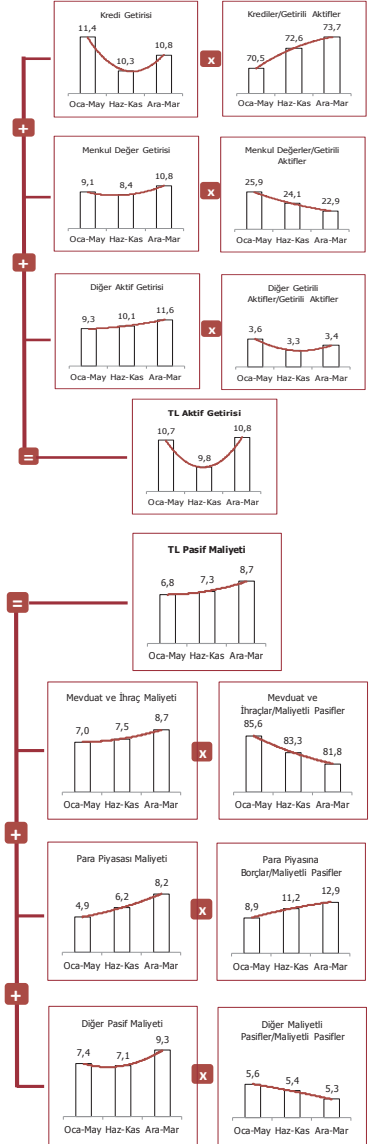
III.4. Sermaye Yeterliliği, Karlılık ve Şoklara Dayanıklılık

2013 yılının Mayıs ayından sonra faiz oranlarında gözlenen artış, bankacılık sektörünün bilanço yapısındaki vade uyumsuzluğu nedeniyle aktif getirisi ve pasif maliyeti arasındaki makası daraltmıştır. Bankacılık sektörünün 2013 yılının tamamında ve 2014 yılının ilk çeyreğindeki karlılık performansı, Ocak-Mayıs, Haziran-Kasım ve Aralık-Mart dönemlerine ayrılarak incelendiğinde, TP cinsinden aktif getirileri ve pasif maliyetleri arasında oluşan makasın yüzde 3,9'dan sırasıyla yüzde 2,5 ve yüzde 2,1'e gerilediği görülmektedir. Dönemler bazında incelendiğinde, Ocak-Mayıs ile Haziran-Kasım dönemleri arasındaki düşüşün, kredi ve menkul değerlerin getirilerindeki azalıştan kaynaklandığı görülmektedir. Haziran-Kasım ve Aralık-Mart dönemleri arasında makasın daha da daralmasında, mevduat ve ihraç maliyetlerindeki artış belirleyici olmuştur. Ancak, kredilerin getirili aktifler içindeki payının ve getirisinin artması, TP aktif getirisi – pasif maliyeti makasındaki daralmayı önemli ölçüde sınırlandırmıştır (Grafik.III.4.1). İncelenen dönemler itibarıyla, YP cinsinden aktif getirileri – pasif maliyetleri makasında önemli bir değişim gerçekleşmemiştir.

Sektörün on iki aylık birikimli aktif ve özkaynak kârlılığı son iki yıl boyunca yatay seyrettikten sonra, 2013 yılı Temmuz ayından itibaren gerilemeye başlamış, 2014 yılı Mart ayında sırasıyla yüzde 1,4 ve yüzde 12,4'e düşmüştür (Grafik III.4.2). Kredi ağırlıklı güçlü aktif büyümesine rağmen karlılıktaki söz konusu gerilemede, faizlerde yaşanan yükseliş eğiliminin gerek net faiz gelirleri, gerekse faiz dışı gelir ve giderler üzerindeki negatif etkisi belirleyici olmuştur.

Grafik III.4.1

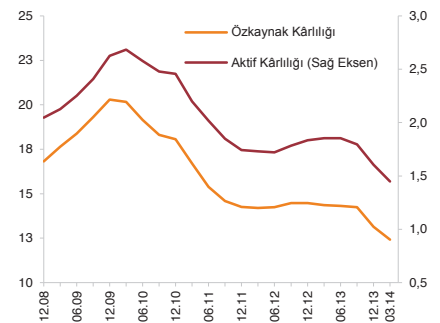
Bankacılık Sektörü TP Aktif Getirisi / TP Pasif Maliyeti Gelişiminin Analizi (Yüzde)

Kaynak: BDDK-TCMB

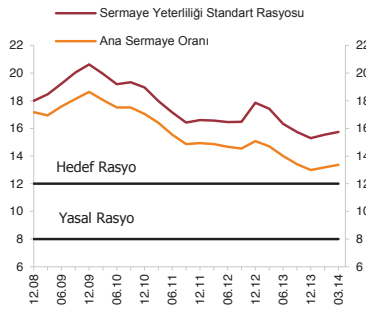
Grafik III.4.2

Aktif Kârlılığı ve Özkaynak Kârlılığı (Yüzde)

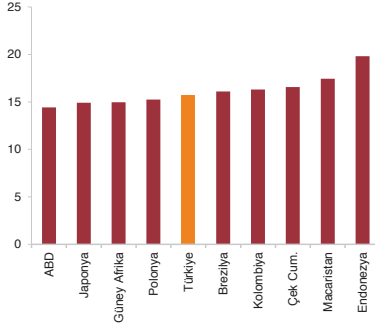
Kaynak: BDDK - TCMB

Grafik III.4.3
Sermaye Yeterlilik Rasyosu
(Yüzde)

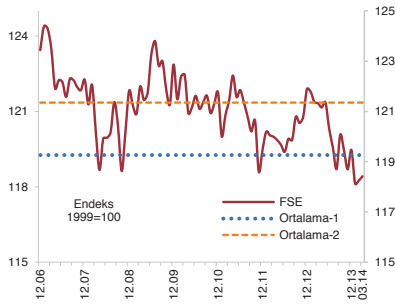
Kaynak: BDDK – TCMB

Grafik III.4.4
Ülkeler İtibarıyla Sermaye Yeterlilik Oranları¹
(Yüzde)

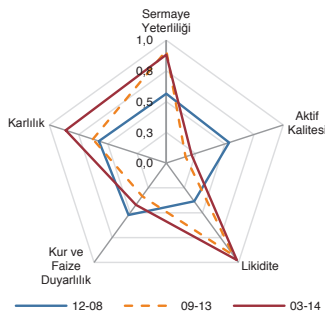
[1] Genel olarak 2013 yılı ikinci çeyrek olmak üzere, FSI veri tabanında yer alan en güncel veriler kullanılmıştır. Türkiye verileri Mart 2014 itibarıdır.
Kaynak: BDDK – TCMB, IMF

Grafik III.4.5
Finansal Sağlamlık Endeksi^{1,2}

[1] Kullanılan "Ortalama 1" Aralık 1999 – Mart 2014 ve "Ortalama 2" Ocak 2004 – Mart 2014 ortalamasıdır.
[2] Çalışma esasları farklılık gösterdiğinden yapılan değerlendirmelerde katılm bankaları hariç tutulmuştur.
Kaynak: BDDK - TCMB

Grafik III.4.6
Bankacılık Sektörü Makro Gösterimi¹

[1] "Finansal İstikrar Makro Gösterimi"nin bir alt bölümüdür.
Kaynak: BDDK - TCMB

Son dönemde faiz oranları ve döviz kurlarındaki dalgalanmalar bankacılık sektörünün karlılığının yanı sıra sermaye yeterlilik oranını da olumsuz etkilemiş, ancak söz konusu oran yasal ve hedef rasyoların üzerinde kalmaya devam etmiştir. 2014 yılı Mart ayı itibarıyla, risk ağırlıklı aktiflerin artışının yavaşlaması sonucu sektörün SYR'si yılsonuna göre 0,4 puan artışla yüzde 15,7'ye yükselmiştir (Grafik III.4.3). Ana sermaye oranının yüksek olması, özkaynakların kaliteli unsurlardan oluştuğuna işaret etmektedir. Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında Türk bankacılık sektörünün sermaye yeterliliğinin güçlü seyretmeye devam ettiği görülmektedir (Grafik III.4.4).

Bankacılık sektörünün borçluluk düzeyini sınırlandırarak şoklara dayanma kapasitesini artırmayı amaçlayan kaldıraca dayalı zorunlu karşılık düzenlemesi tüm unsurlarıyla Aralık 2013 döneminden itibaren uygulamaya geçmiştir. Kademeli bir geçiş takvimi öngören kaldıraca dayalı zorunlu karşılık uygulamasında 2013 yılı izleme dönemi olmuştur. Uygulama döneminde esas alınan ilk üç aylık dönem olan Ekim-Aralık 2013 verilerine göre bankacılık sektörü kaldıraca oranı, asgari oran olarak Basel III düzenlemesinde belirlenen yüzde 3'ün, Bankamız uygulamasında ise ilk yıl için belirlenen yüzde 3,5'in oldukça üzerinde ve istikrarlı bir seyir izlemektedir. Banka bazında bakıldığında ilave zorunlu karşılık tesis etmesi gereken herhangi bir banka bulunmadığı anlaşılmaktadır.

2014 yılı Mart ayı itibarıyla finansal sağlamlık endeksi bir önceki Rapor dönemine kıyasla en fazla faiz riski olmak üzere likidite ve sermaye dışındaki tüm alt endekslerdeki gerilemenin etkisiyle düşmüş olmasına karşın, halen yüzde 100'ün üzerinde seyretmektedir (Grafik III.4.5). Bankacılık sektörünün risk göstergelerinin gelişimi incelendiğinde ise, önceki Rapor dönemine göre karlılığın olumsuz yönde değişmiş olmasına karşın, kur ve faize duyarlılıkta bir miktar iyileşme olduğu, sermaye yeterliliği ve likiditede ise önemli bir değişim gerçekleşmediği görülmektedir. Diğer taraftan, incelenen dönemde aktif kalitesi göstergesi tahsili gecikmiş alacak bakiyesindeki sınırlı artışa bağlı olarak bir miktar gerilemiştir (Grafik III.4.6).

Yapılan makro senaryo analizi kapsamında, 2014 yılında makroekonomik değişkenlerde 2008 yılında ortaya çıkan küresel kriz sonrasında gözlemlenen bozulmaya eşdeğer bir değişim yaşanması durumunda, sektörün TGA ve sermaye yeterlilik oranlarında oluşabilecek gelişmeler incelenmiştir. Baz ve olumsuz senaryolar altında makro büyüklüklerin alabileceği değerler, OVP, Enflasyon Raporu ve geçmiş yıllar gerçekleştirmelerinden yararlanılarak oluşturulmuştur (Tablo III.4.1).

Tablo III.4.1

Makro Stres Testi Senaryoları

Baz Senaryo ¹	2011	2012	2013	2014	2015
Reel GSYİH büyüme oranı	8,60%	2,13%	4,05%	4,00%	5,00%
Tüketici fiyatları artış oranı, Aralık/Aralık	10,45%	6,20%	7,40%	7,60%	5,00%
İşsizlik oranı	9,83%	9,19%	9,71%	9,40%	9,20%
Olumsuz Senaryo ²	2011	2012	2013	2014	2015
Reel GSYİH büyüme oranı	8,60%	2,13%	4,05%	0,66%	-4,83%
Tüketici fiyatları artış oranı, Aralık/Aralık	10,45%	6,20%	7,40%	10,06%	6,53%
İşsizlik oranı	9,83%	9,19%	9,71%	10,95%	13,97%

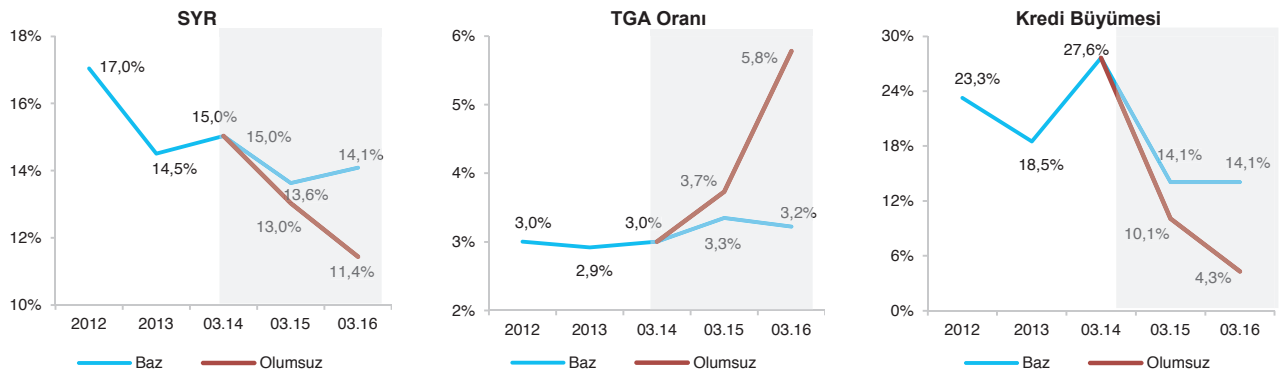
1) Baz senaryoda, büyüme oranı, işsizlik oranı ve tüketici fiyatları artış oranı olarak Orta Vadeli Program'da öngörülen değerler kullanılmıştır. 2014 yılı tüketici fiyatları artış oranı için ise 2014 yılı Nisan ayı Enflasyon Raporu'nda kamuoyu ile paylaşılan yılsonu enflasyon tahmini alınmıştır.

2) Olumsuz senaryoda, 2008 ve 2009 yıllarındaki gerçekleşme değerleri kullanılmıştır.

Baz senaryo altında yüzde 3,2 olarak tahmin edilen sektörün TGA oranının, olumsuz senaryo altında yüzde 5,8'e kadar yükselebileceği hesaplanmıştır. Ayrıca, baz senaryo altında sektörün SYR'si 2016 yılı birinci çeyreğinde yüzde 14,1 olarak tahmin edilirken, olumsuz senaryo altında aynı dönemde anılan oranın yüzde 11,4'e gerileyeceği hesaplanmıştır (Grafik III.4.7).

Grafik III.4.7

Senaryo Analizi Sonucu Bankacılık Sektörü SYR, TGA Oranı ve Kredi Büyümesi (Yüzde)

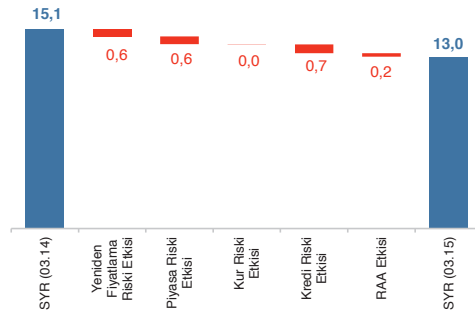

Kaynak: TCMB Hesaplamaları

Olumsuz senaryo esas alınarak gerçekleştirilen stres testi sonuçları, risk bileşenlerinin SYR üzerindeki etkileri ayrıştırılarak incelenmiştir (Grafik III.4.8 ve III.4.9). Olumsuz senaryo altında, sektörün SYR'sinin hedef rasyonun altına düşmesindeki en önemli etkenler olarak risk ağırlıklı aktifler (RAA) ile kredi riskindeki artış ön plana çıkmaktadır. Mevcut senaryolar altında, kur, piyasa ve yeniden fiyatlandırma risklerinin sektör SYR'sini etkileme güçlerinin kredi riskine göre düşük seviyede olduğu görülmektedir.

Grafik III.4.8

Olumsuz Senaryo Altında SYR Azalışına Katkıları (2014-2015)
(Puan)

Kaynak: TCMB Hesaplamaları

Grafik III.4.9

Olumsuz Senaryo Altında SYR Azalışına Katkıları (2014-2016)
(Puan)

